

Forord

Børnelitteratur i sprogundervisningen

Sprogforum har tradition for med mellemrum i et temanummer at sætte litteraturpædagogikken inden for fremmed- og andetsprog på dagsordenen. Senest var det nr. 21 om *Litteratur og film* og nr. 33 om *H.C. Andersen* i sprogundervisningen der – ud over de spredte artikler om litteraturpædagogik i andre temanumre – fokuserede på litteraturens særlige force, muligheder og udfordringer i sprogundervisningen.

Med nærværende temanummer fremhæver vi for første gang særligt børnelitteraturen, dvs. børne- og ungdomslitteraturen, i sprogundervisningen. Flere forhold har ført til at vi har taget dette emne op, ikke mindst en stigende interesse for emnet blandt undervisere – en interesse som dog kun i mindre omfang afspejles i forskning og forskningsformidling inden for netop *børnelitteratur i fremmedsprogs- og andetsprogsundervisningen*.

Men hvorfor nu udskille børne- og ungdomslitteraturen som noget særligt? Nogle vil mene at det er spørgsmålet hvordan, i hvor høj grad og i hvilken henseende børnelitteratur adskiller sig fra 'voksenlitteratur'; andre vil mene at der bare er tale om en konstruktion skabt igennem tiden for at adskille litteratur for børn og unge på grundlag af målgruppens alder. Børnelitteraturen finder i dag større og større anerkendelse som netop litteratur; dvs. lighederne fremhæves i højere grad end forskellene i en tid hvor den didaktiske 'pegefinger-litteratur' fra fordums tid for længst er passé. Receptionen af børnelitteraturen og de kontekster den indgår i, diskuteres dog stadig i høj grad. Hvor meget tilpasses sprog og indhold i forhold til aldersgruppen ud fra forfatterens forestillinger om hvad børnene kan klare og forstå; hvor meget tænker forfatteren på dette, mens han eller hun skriver? Astrid Lindgren advarer mod at børnelitteraturen mister kontakten med kunsten: "Jeg må føle, at det flyder, som det skal. Jeg skriver om og om igen, fjerner unødvendige ord, så det klinger bedre. Og så skriver jeg sådan, som jeg selv vil have bogen skulle være, hvis jeg selv var barn. Jeg skriver til barnet i mig selv. Jeg tænker aldrig, at nu vil jeg skrive, så de små børn, som skal læse det her, får det sjovt, jeg tænker i det hele taget slet ikke på dem, når jeg skriver. Jeg skriver for min egen fornøjelses skyld." (Lind-

gren, Astrid & Strömstedt, Margit: *Astrid Lindgrens Klogebog*. Kbh.: Gyldendal, 1997, s. 39).

Spørgsmålet om hvad og hvor meget der er didaktik, og hvad der er æstetik, rejser stadig – sideløbende med spørgsmålet om hvorvidt didaktik og æstetik egentlig behøver at udelukke hinanden. Billedbogen har i de sidste årtier udviklet sig til en kompleks kunstart hvor indhold og billede går hånd i hånd. Flere og flere børnebøger henvender sig i lige så høj grad til voksne som til børn. Og har den gode fortælling for børn ikke altid kunnet læses med stort, om end forskelligt, udbytte af både den voksne og barnet? Indeholder den gode historie ikke altid flere lag med appel til den enkelte læser, til både barnet og den voksne?

For at få svar på disse spørgsmål har vi bedt Nina Christensen, lektor og leder af Center for Børnelitteratur, om i en kort indledningsartikel til dette temanummer at redegøre for diskussionen om forskelle mellem børnelitteratur og 'voksenlitteratur'.

Fra sprogunderviserens side eksisterer der ofte nogle mere eller mindre indlysende pædagogiske begrundelser for inddragelsen af specielt børnelitteratur i undervisningen – begrundelser der peger ud over de almene argumenter for at inddrage litteratur generelt i undervisningen, men som samtidig bunder i dem. En af disse begrundelser er at elevernes motivation for at gå ind i det sproglige er højere hvis de arbejder med børne- og ungdomslitteratur, netop fordi børne- og ungdomslitterære tekster indholdsmæssigt formodes at være mere tilpassede til elevernes interesser. En anden begrundelse er at der ligger en forventning om et enklere sprog der er lettere tilgængeligt for en elev der lærer et fremmedsprog. I denne akse hvor det indholdsmæssige og det sproglige skal mødes, er der imidlertid – når vi taler om børnelitteratur i sprogundervisningen – en forskydning, idet elever der skal lære et fremmedsprog, jo er ældre end de børn bøgerne ofte er skrevet til. Med andre ord er eleven – i hvert fald når vi taler om tysk eller fransk – ikke nået så langt at han kan kaste sig over en ungdomsroman skrevet for de 13-15-årige, når han måske først for nylig er begyndt at lære sproget. Men i denne forskydning kan andre elementer spille en rolle, f.eks. illustrationerne som har betydning i vekselvirkningen mellem sproglig formidling og ikke-sproglig, billedlig formidling samt hvordan denne vekselvirkning spiller ind på den sproglige forståelse. Andre faktorer af betydning er f.eks. hvordan den børnelitterære sproglige leg med rim og rytme indvirker på hukommelse og sprogglæde, eller hvordan den genremæssige forhåndsviden som eleverne har fra danskundervisningen, spiller ind. Også kulturelt betingede forskelle i perception og fortolkning af vekselspillet mellem tekst og illustration og øgede muligheder for kulturforståelse via børnebogens skildringer af barndom, skoleliv og opvækst etc. er væsentlige elementer at forholde sig til, når man begiver sig ind i fremmedsprogede børnebøgers univers.

Der er ingen tvivl om at fremmedsprogspædagogisk forskning med hensyn til litterære tekster i sin oprindelse var inspireret af den modersmålsorienterede litteraturpædagogik, men at særlige forhold der har at gøre med aldersgruppe, færdighe-

der og fremmedsproglæring, gør sig gældende når man vil overføre erkendelserne til fremmedsprogsundervisningen. Med dette in mente er Thomas Illum Hansens diskussion af forholdet mellem didaktik og æstetik og eksemplerne og erkendelserne fra den procesorienterede litteraturpædagogik meget relevante – også for en fremmedsprogs kontekst. Desuden har vi som en sidste krølle på emnet også inddraget den nordiske nabosprogsundervisning.

Vi har her kort berørt nogle aspekter – flere bliver behandlet i dette temanummer, hvor vi har bestræbt os på at nå rundt om både forskellige genrer, forskellige uddannelsesinstitutioner og indfaldsvinkler til emnet.

Kronik: Helle Lykke Nielsen: Ikke et ord om minoritetssprog

I kronikken *Ikke et ord om minoritetssprog* diskuterer Helle Lykke Nielsen fra Syddansk Universitet virkningerne af den stedmoderlige behandling, som minoritetssprogene er udsat for i Danmark, og hun sammenligner med andre landes sprogpolitik, lande der har forstået, at den sproglige mangfoldighed også er en vældig ressource, og ikke kun 'unødvendige' udgifter.

Nina Christensen: Børnelitteratur: Noget andet, og dog det samme

I denne indledningsartikel diskuterer Nina Christensen en række definitioner af begrebet børnelitteratur og giver et rids over diskussionen om børnelitteraturens særlige karakteristika.

Karen Aarøe og Jette Laursen: Børne- og ungdomslitteratur i læreruddannelsens fremmedsprogsundervisning – nogle projekter

De to forfattere beskriver hvordan børnelitteraturen kan og bør være et vigtigt element i undervisningen af lærerstuderende, dels med fokus på de målgrupper de studerende som lærere skal tilrettelægge undervisning for, dels med fokus på de lærerstuderendes egen sprogtilegnelse.

Sanne Lauesgaard-Nissen: Billedbogen i fremmedsprogsundervisningen

I artiklen sættes fokus på billedbogen som genre, og med udgangspunkt i fire eksempler giver forfatteren bud på anvendelsen af billedbøger i tyskundervisningen med idéer der uproblematisk kan anvendes i de øvrige sprogfag.

Leni Dam: Lyrik i sprogundervisningen – hvad, hvorfor og hvordan

Leni Dam beskriver den lyriske genres styrke med eksempler fra både engelsk begynderundervisning og undervisning i de større klasser i folkeskolen. Hun fremhæver lyrikkens kombination af sprog, lyd og rytme og dens appel til eleverne og viser hvordan lyriske tekster kan bruges produktivt i såvel skriftlig som mundtlig form i fremmedsprogsundervisningen.

Jette Løntoft: Børnebøger og tosprogede børn i indskolingen

Jette Løntoft fortæller om sprogstimulering, om hvordan læreren ved hjælp af oplæsning af børnebøger kan øge de tosprogede elevers sprogtilegnelse. Jette Løntoft

inddrager – ligesom Sanne Lauesgaard-Nissen – illustrationer som et vigtigt aspekt i sprogundervisningen.

Michael Ford: Eventyr og dual language undervisning i folkeskolens ældre klasser

Begrebet *dual language* undervisning med eksempel i det moderne eventyrs kulturformidlende potentiale præsenteres, og Michael Ford belyser dette ved at fortælle om sin egen undervisning af børn og unge på en arabisk friskole.

Thomas Illum Hansen: Nutidens bliven-barn – Et procesorienteret perspektiv på børne- og ungdomslitteraturen

Thomas Illum Hansens artikel handler om procesorienteret litteraturpædagogik. Han giver eksempler fra dansksproget litteratur og litteraturundervisning, som også kan overføres til og er relevant for fremmedsprogsundervisningen. Han diskuterer overordnet dels de didaktiske perspektiver ved at anvende børne- og ungdomslitteratur generelt og dels børne- og ungdomslitteraturen ud fra et æstetisk perspektiv.

Annegret Friedrichsen: På rejse i nordisk nabolitteratur – Børnelitterære figurer i tidlig nabosprogsundervisning

I denne afsluttende artikel argumenterer Annegret Friedrichsen for den litterære figurs potentiale som indgang til nordisk nabosprogsundervisning og opridser muligheder for at udvide repertoiret af tekster for undervisning i svensk og norsk litteratur og kultur.

Anmeldelse

Lisbeth Østergaard anmelder Lita Lundquists bog *Tekstkompetence på fremmedsprog*, der er en lærebog især i at oparbejde kompetencer i læsning og skrivning.

Godt Nyt

Rubrikken indeholder nyere udvalgt litteratur til temanummeret fra Danmarks Pædagogiske Biblioteks samling.

Andet Godt Nyt

Udvalgte nye værker indgået i Danmarks Pædagogiske Biblioteks samling.

Kalender

REDAKTIONEN